

متن برنامه‌های وزیر پیشنهادی راه

مقدمه:

زندگی با پیوستگی سکونت، فعالیت و حرکت در بستر ارزش‌ها و آداب و رسم مردم تجلی یافته است. مهمترین حق شهروندی برخورداری از زیرساخت‌ها و نظاماتی است که موجبات رشد و بالندگی جامعه و کیفیت زندگی مردم را فراهم آورد.

وزارت راه و شهرسازی به عنوان متولی این امر مهم و حیاتی باید با همکاری تمامی دستگاه‌های اجرایی مرتبط طراحی فضایی و کالبدی ایران اسلامی را با ملاحظات آمایش سرزمینی و زیست محیطی به صورت ایمن و عادلانه به سکونت مطلوب، فعالیت و حرکت روان و بهینه تبدیل نموده و به این طریق توسعه متوازن و توسعه پایدار را محقق نماید.

تبیین برنامه پیشنهادی با ترسیم وضعیت کنونی در سرفصل‌های چالش‌های اساسی حوزه‌های مسکن، حمل و نقل و شهرسازی صورت پذیرفته است. همچنین بخشی از این برنامه به بررسی چالش‌ها و راهبردهای روابط درون و میان دستگاهی در این بخش اختصاص دارد.

رویکرد اصلی تدوین راهبردها و راهکارها، شناسایی و رفع چالش‌های اساسی می‌باشند.

ترسیم وضع موجود

وضعیت موجود در سال ۱۳۹۷

وضعیت زیرساخت جاده‌ای: به طول ۲۱۶۱۵۰ کیلومتر شامل ۲۴۰۱ کیلومتر آزادراه، ۱۶۸۲۰ کیلومتر بزرگراه، ۲۵۸۶۶ کیلومتر راه اصلی، ۴۲۹۲۶ کیلومتر راه فرعی و ۱۲۸۱۳۸ کیلومتر راه روستایی آسفالت‌ه و شوسه

وضعیت کل خطوط ریلی: به طول ۱۴۱۶۶ کیلومتر: شامل ۱۱۰۶۱ کیلومتر خطوط اصلی و ۳۱۰۵ کیلومتر خط فرعی

وضعیت ناوگان جاده‌ای: متوسط سن ناوگان باری: ۱۶٫۸ سال و متوسط عمر ناوگان مسافری: ۱۳٫۸ سال

وضعیت ناوگان ریلی: تعداد لکوموتیو به میزان ۹۲۱ دستگاه و تعداد واگن باری ریلی به میزان ۲۵۱۹۰ دستگاه با متوسط سن ۲۴٫۱ سال، واگن مسافری

میزان حل بار ریلی ۴۷ میلیون تن با سهم ۹٫۸ درصد

تعداد کل ناوگان هوایی ۳۰۹ فروند با ۴۷۹۶۳ صندلی ثبت شده

تعداد پروازهای ترانزیتی به میزان ۴۲۷ هزار پرواز

ظرفیت اسمی بنادر کشور برابر با ۲۳۴ میلیون تن و ظرفیت کانتینری بنادر کشور برابر با ۷,۲ میلیون TEU و ظرفیت جابه‌جایی مسافر در بنادر کشور برابر با ۲۴,۲ میلیون نفر

ارتقاء سرعت ابر رایانه هواشناسی به بیش از ۱۴ ترا فلاپس (هزار میلیارد پردازش بر ثانیه)

افزایش ایستگاه هواشناسی به ۴۹۰۰ ایستگاه برای پیش‌بینی ۳۸۰ شهرستان

مسائل و چالش‌های راهبردی

چالش‌های حوزه مسکن

ناپایداری در بازار مسکن، نوسان‌های شدید قیمتی و بروز ادوار رونق و رکود در بخش مسکن

عدم دسترسی اقشار کم درآمد به مسکن مناسب

ناکارآمدی نظام تأمین مالی در بخش مسکن

کیفیت نامطلوب ساخت و ساز و عدم رعایت مقررات ملی ساختمان (عمر پایین ساختمان‌ها در ایران و تخریب ساختمان‌ها در بازه‌های سی‌ساله)

وجود بافت‌های فرسوده در سطح شهرها و عدم ایمنی ساختمان‌ها در این مناطق

تعداد زیادی طرح‌های نیمه‌تمام در دست اجرا و طولانی شدن زمان اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها

نادیده گرفتن نقش مردم در تولید مسکن

مسایل و چالش‌های راهبردی

چالش‌های حوزه معماری و شهرسازی

گسترش بی‌رویه شهرها و عدم توجه به ظرفیت‌های توسعه فضایی - کالبدی در درون محدوده شهرها و روی‌آوری به توسعه بیرونی (از جمله ساخت‌وسازهای غیرمجاز و بدون برنامه در حدفواصل بین شهرهای موجود و شهرهای جدید)

نابرابری و عدم توازن جغرافیایی در تولید و توزیع مسکن

تأثیرات نامناسب کیفیت شهر و معماری بر حالات، روحیات و رفتارها

تخریب محیط زیست در مناطق ایجاد شهرهای جدید و توسعه شهرهای موجود بدون ارزیابی محیط زیستی
کافی

مداخله گسترده دستگاه‌های حاکمیتی در اراضی شهری و ساخت‌وسازها و مخدوش کردن برنامه‌ریزی
شهری

وجود و گسترش سکونت‌گاه‌های غیررسمی در حاشیه شهرها و روند رو به تزاید آن

کیفیت نامناسب محیط کالبدی روستاها و ضعف دسترسی به خدمات زیربنایی و رفاهی

تغییرات کاربری ارضی (تبدیل اراضی کشاورزی به اراضی غیرکشاورزی)

پراکندگی و تعداد زیاد سکونت‌گاه‌های روستایی و آسیب‌پذیری آنها در برابر سوانح طبیعی

بی‌دقتی در جاییابی پروژه‌های مسکن مهر

عدم طراحی مناسب امکانات و خدمات مورد نیاز برای زندگی در مجموعه مسکن مهر

مسائل و چالش‌های راهبردی

چالش‌های حوزه حمل و نقل

تعداد زیاد طرح‌های نیمه‌تمام و مطالبات پیمانکاران

تأمین نبودن بار و مسافر کافی برای برخی از بنادر و فرودگاه‌های کشور

مستعمل بودن ناوگان حمل و نقل و عدم توجه کافی به انتقال تکنولوژی

ایمن نبودن حمل و نقل جاده‌ای

فقدان منابع دولتی برای سرمایه‌گذاری در جهت توسعه شبکه حمل و نقل

نبود زیرساخت‌ها و سیستم‌های مناسب برای حمل و نقل سریع‌السیر و ارزان

رقابت شدید منطقه‌ای در خصوص ترانزیت بین‌المللی کالا

وجود و استمرار برخی انحصارات دولتی در فعالیتهای صنعت حمل و نقل

مداخله دستوری در قیمت و تعرفه حمل و نقل

مداخلات دولت و نهادهای ناظر در فعالیتهای شرکت‌های هوایی و ریلی

تخصیص نادرست منابع به شکل سرمایه‌گذاری در ایجاد فرودگاهی

مسایل و چالش‌های راهبردی

حمل و نقل دریایی

توسعه قابلیت تخلیه و بارگیری بنادر به منظور افزایش راندمان و کاهش زمان توقف کشتی‌ها

عدم اتصال به شبکه‌های دریانوردی بین‌المللی و فقدان سهم از بازار کشتیرانی جهانی

حمل و نقل هوایی

ضرورت نوسازی ناوگان هوایی و چالش تحریم‌ها

ضرورت هماهنگی‌های قوی تر سازمان‌های ذی‌مدخل در امر هوانوردی

چالش منابع انسانی متخصص و ضرورت آموزش و توسعه منابع انسانی به منظور تقویت و کارآمدسازی سازمان‌های حاکمیتی و اپراتورها

حمل و نقل ریلی

غیراقتصادی بودن حمل و نقل ریلی در تعداد زیادی از مسیرها

عدم اتصال خطوط ریلی به مرکز تولید بار

جایگاه و سهم حمل و نقل ریلی در حمل و نقل منطقه‌ای

پروژه‌های متعدد نیمه‌تمام و طولانی شدن مدت اجرای طرح‌ها

مسایل و چالش‌های راهبردی

مسائل و چالش‌های درون‌سازمانی

بزرگ‌ترین مشکل درون‌سازمانی وزارت راه و شهرسازی، پیامدهای ناشی از ادغام دو وزارتخانه است که نیازمند بازمهندسی و تحول ساختاری است.

مسائل و چالش‌های بین‌بخشی

ناکارآمدی نظام آموزشی در تولید نیرو کار ماهر متناسب با تکنولوژی‌های جدید صنعت ساختمان و راهداری و تأثیر آن بر کیفیت مسکن و حمل و نقل

وجود مغایرت‌های قانونی در امر توسعه فضایی

وجود سیاست سازش و تساهل در برخورد با تخلفات شهرداری‌ها

مداخله بیش از حد دولت در اقتصاد و بخش بازرگانی مسافری خریدهای خارجی

مسائل و چالش‌های راهبردی

چالش‌ها و مسائل فرابخشی دستگاه

مشکلات ناشی از تحریم اقتصادی از جمله مشکل ارائه فاینانس به مشتریان و پیمانکاران خارجی، عدم امکان خرید برخی تجهیزات از جمله هواپیما

تنگنای مالی دولت و عدم تناسب بین بودجه‌های تخصیصی و حجم فعالیت‌ها و وظایف وزارتخانه

افزایش مطالبات پیمانکاران حوزه حمل و نقل از دولت که رکود و بیکاری کارگران این حوزه را در پی داشته است

تعدد و ناهماهنگی میان نهادها و دستگاه‌های مؤثر در تهیه طرح‌های توسعه و عمران شهری و روستایی

رویکردها، سیاست‌ها و راهبردها

رویکردهای کلان

عدالت‌محوری در راستای توسعه متوازن

هماهنگی و سازگاری درونی و بیرونی

شفافیت و سلامت اداری

اصلاح فرآیندها، یکپارچه‌سازی و حذف موازی‌کاری‌ها

توجه به تحقیقات و توسعه فناوری‌های نوین

اهتمام ویژه به اجرای تکالیف قانونی برنامه ششم توسعه

تقویت و توسعه روزافزون نقش مردم برای پیشبرد امور و توسعه سرمایه‌گذاری

رویکردها و راهبردهای حوزه حمل و نقل

حرکت از حمل و نقل شهرسازی خودرومحور به سمت افزایش سهم حمل و نقل و شهرسازی ریل‌پایه و مبتنی بر حمل و نقل عمومی

کمک به شکل‌گیری بنگاه‌های بزرگ مقیاس برای افزایش قدرت رقابت‌پذیری بخش حمل و نقل در منطقه و جهان

توسعه یکپارچه شبکه حمل و نقل ایران در قالب ۱۰ کریدور توسعه و با ایده کلان اتصال به شبکه

حمل و نقلی کشورهای همسایه و افزایش تجارت و گردشگری با آنان با هدف توسعه منطقه‌ای به ویژه مناطق پیرامونی و مرزی ایران

افزایش سهم حمل و نقل عمومی در حمل و نقل کشور

تأمین منابع مالی پایدار از طریق اجرای قانون تشکیل صندوق حمل و نقل، بهره‌برداری از ظرفیت اقتصاد ملی شامل سرمایه‌پذیری سرمایه‌گذاران ملی و بین‌المللی

بازخوانی موافقت‌نامه‌های بین‌المللی و ایجاد توافقی‌های جدید، مقررات حمل و نقلی و تجاری و ارتقای مدیریت کریدورهای عبوری از ایران

تکمیل شبکه راه‌های کشور و رشد متوازن آزادراه‌ها، بزرگراه‌ها و راه‌های اصلی، فرعی و روستایی

توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل نیازمند یکپارچگی با برخورداری از عدالت دسترسی به قابلیت زندگی و قابلیت حرکت با رعایت الزامات محیط زیست پایدار می‌باشد. درهم آمیختگی حمل و نقل و شهرسازی ایجاب می‌کند تا زیرساخت‌های برون‌شهری و درون‌شهری به صورت هم‌افزا توسعه یابند تا طرح‌های جامع شهری از کارآمدی و اثربخشی قوی‌تر برخوردار گردیده و شبکه‌های حمل و نقل، توسعه و تقویت ناوگان به صورت یک سامانه یکپارچه طراحی و عملیاتی گردند.

رویکردها و راهبردهای حوزه مسکن و شهرسازی

تحول ساختاری سیاست‌گذاری در راستای تشویق فعالان حوزه تولید مسکن مطابق با نیاز برنامه

زمینه‌سازی و تقویت الزامات اجرای مقررات ملی ساختمان

رفع موارد تعارض منافع در میان عناصر فعال بازار فعالیت‌های مهندسی ساختمان و نهادینه شدن اصول و ضوابط اخلاق مهندسی در این بازار

کاربردی کردن رویکرد اجتماعی و مبتنی بر مشارکت مردم در بازآفرینی محلات فرسوده شهری با استفاده حداکثری از ظرفیت مدیریت شهری

تمرکز بر برنامه‌ریزی جهت افزایش کیفیت مسکن در حاشیه شهرها

افزایش توان خرید، بهسازی و ارتقای مسکن متقاضیان به همراه ایجاد ساز و کار تأمین مالی سازندگان از طریق بانک مسکن

بهبود فناوری مهندسی ساختمان به منظور ارتقای کیفیت، پایین آوردن قیمت تمام‌شده، و سازگار کردن ساختمان‌ها با استانداردهای متداول در جهان

اولویت‌ها و راهبردهای اجرایی

۱- افزایش تاب‌آوری زیرساخت‌ها از طریق آسیب‌شناسی، احصاء نقاط بحرانی به ویژه در شرایط تغییرات اقلیم و نقاط مستعد بلایای طبیعی از جمله سیل و زلزله و برنامه‌ریزی برای نوسازی و بهسازی شهری و روستایی با مشارکت تمامی بخش‌ها و مردم

۲- اصلاحات ساختاری در بخش‌های ستادی و اجرایی به منظور کوچک‌سازی، چالاک‌سازی و اثربخشی با اولویت حوزه زمین، ساختمان و مسکن

۳- توسعه الزامات ایمنی از طریق نهادسازی ایمنی و استقرار ملاحظات و الزامات در طراحی و بهره‌برداری در جهت کاهش حوادث و سوانح و بازخوردهای ایمنی به منظور تأثیرگذاری در رویه‌ها، الزامات و شیوه‌های طراحی و ساخت

۴- بکارگیری و تنوع‌بخشی به شیوه‌های تأمین مالی و توسعه سرمایه‌گذاری به منظور تحرک بخشیدن به پروژه‌های در دست اقدام در جهت کاهش زمان و اجرا و کنترل قیمت تمام‌شده.

۵- توسعه سهم و نقش ناوگان حمل و نقل در تجارت بین‌الملل از طریق بهینه‌سازی و توسعه قابلیت عملکرد شبکه حمل و نقل داخلی و بین‌المللی با در مدار قراردادن پارک‌های لجستیک، بنادر و فرودگاه‌ها

۶- توسعه تعاملات بین‌المللی به ویژه منطقه‌ای به منظور استفاده بهینه و فعال از فرصت تحریم در جهت توسعه تاب‌آوری و افزایش قدرت اقتصادی صنعت حمل و نقل ریلی، هوایی و دریایی

۷- ارتقاء تاب‌آوری صنعت حمل و نقل از شرایط تحریم

۸- بازمهندسی حوزه مسکن همراه با سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در جهت تقویت و توسعه ظرفیت تولید مسکن شهری و روستایی توسط بخش‌های خصوصی، تعاونی و مردم با اعطای مشوق‌ها و تسهیلات ارزان‌قیمت.

ملاحظات و الزامات

بر اساس تکالیف قانون اساسی و در راستای اهداف سند چشم‌انداز: سیاست‌های کلی نظام و وظایف قانونی وزارت راه و شهرسازی برنامه ششم توسعه و احکام مربوط ملاک عمل می‌باشد.